

Megyei (fővárosi) élelmiszerellenőrző és vegyvizsgáló intézetek (1970-1982)

A minőségvizsgáló intézetek 1970. január 1-től megyei (fővárosi) élelmiszerellenőrző és vegyvizsgáló intézet (közismert rövidítéssel: MÉVI, FÉVI, a továbbiakban: intézet) elnevezéssel folytatják tevékenységüket.

A tárgyalt időszakban hatályba lép

- a szőlő- és gyümölcsstermesztésről, valamint a borgazdaságról szóló 1970. évi 36. tvr. (Bor-törvény),
- az Élelmiszerek Ipari Feldolgozásának Higiéniai Szabályzata (1972),
- a szesz előállításáról, forgalomba hozataláról, felhasználásáról, jövedéki ellenőrzéséről szóló 22/1973. (VIII.25.) MT (Szesz-) rendelet,
- az élelmiszerek előállításáról szóló 1976. évi IV. (Élelmiszer-) tv. és a végrehajtására kiadott 25/1976. (VII.11.) MÉM, valamint a 12/1977. (V.22.) BkM rendelet, – az élelmiszerek ártalmas vegyi szennyeződésének elhárításáról szóló 4/1978. (VI. 25.) EüM rendelet, – az élelmiszerek élelmezés-egészségügyi mikrobiológiai szennyeződésének elhárításáról szóló 6/1978. (VII. 14.) EüM rendelet,
- az élelmiszerek előállításának élelmezés-egészségügyi feltételeiről szóló Szabályzat (1979),
- az Állategészségügyi Szabályzat (1982),
- az állati eredetű élelmiszerek élelmiszerhigiéniai vizsgálatáról és ellenőrzéséről szóló Szabályzat (1982).

A MÉM, ahol 1975-ig dr. Szilágyi József, osztályvezető látja el az irányítást, célul tűzi ki a hatósági élelmiszerellenőrző hálózat jelentős fejlesztését, új intézetek létesítését, a régiéket korszerűsítését. Az intézetek feladata általában változatlanul a visszaélések leleplezése, a gazdaságos termelés segítése.

Az intézetek a MÉM, MÉTE, MAE, vállalatok stb. támogatásával, szakembereik részvételével 1975-től, kétévenként tudományos konferenciát rendeznek. Az előadásokon, posztereken az élelmiszer-ellenőrzés és -analitika aktuális kérdéseivel foglalkoznak:

- Kecskemét 1975. november 13-14.,
- Szeged 1977. október 12-14.,
- Győr 1979. október 10-11.,
- Szolnok 1981. október 6-7.

A konferenciák, az un. profil (szakosított) intézeti értekezletek, a negyedévenként más-más helyen tartott Igazgató Tanácsi ülések jó alkalmat teremtenek egy-egy megye, ill. iparág élelmiszereinek megismerésére (pl.termékbemutató szervezésével) is.

**Az intézetek működési körzete (a), un. szakosított területe (b),
ill. a tárgyalt időszak igazgatója (c):**

1. Budapest Fővárosi Élelmiszerellenőrző és Vegyvizsgáló Intézet,
Budapest Városház u. 9-11.
a/ Budapest, Nógrád, Pest, 1972-től csak Budapest, Pest m.
b/ növényolaj-, sör-, szeszipar, halfeldolgozás, 1978-tól növényolaj-, sör-,
szeszipar, fűszerek (paprika kivételével), kávé, tea.
c/ dr. Vajda Ödön, Pollák Lászlóné

Megyei élelmiszerellenőrző és vegyvizsgáló intézetek

2. Békéscsaba, Sallai u. 40. 1974: bővítés
a/ Békés, részben Szolnok, 1977-től csak Békés m.
b/ baromfiipar, tésztaipar (1972-1979)
c/ dr. Hídvégi Imréné
3. Debrecen, Tóthfalusi tér 2. 1981-től az épület részben életveszélyes.
a/ Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár, 1978-tól csak Hajdú-Bihar m.
b/ dohányipar
c/ dr. Kaskötő Zoltán, Gönczy Árpád
4. Győr, Lukács Sándor u. 14. 1974-től Kiss János u. 3. (új épület)
a/ Győr-Sopron, Komárom, 1978-tól csak Győr-Sopron m.
b/ hűtőipar
c/ dr. Révay Zoltán, dr. Szabolcs László
5. Kaposvár, Dimitrov u. 1. 1974: bővítés
a/ Somogy, részben Zala, 1972-től csak Somogy m.
b/ cukoripar
c/ Juhász Árpád, ifj. dr. Sarudi Imre
6. Kecskemét, Munkácsy u. 15. 1976-tól Széchenyi krt. 29. (új épület)
a/ Bács-Kiskun, részben Szolnok, 1977-től csak Bács-Kiskun m.
b/ konzerv-, 1978-tól konzerv- és paprikaipar
c/ dr. Horváth György
7. Miskolc, Rudas László u. 1. 1973-tól Stadion u. 39/a (új épület)
a/ Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves m.
b/ édesipar
c/ Kismarton Károly, dr. Csont Miklós, Kékesi Antal, Sebestyén János
8. Pécs, Zólyom u. 2.
a/ Baranya, Tolna m.
b/ tejipar
c/ dr. Kacs Kovics Miklós

9. Szeged, Bartók tér 9. 1982-től Bécsi krt. 5. (új épület)
 - a/ Csongrád m.
 - b/ húsipar
 - c/ dr. Selmeci György
10. Székesfehérvár, Arany János u. 5. 1973-tól József Attila u. 57. (új épület)
 - a/ Fejér, Veszprém, 1972-től Fejér, részben Veszprém, 1977-től csak Fejér m.
 - b/ malom-, sütő- 1972-től csak malomipar
 - c/ Árvai Sándor
11. Szombathely, Köztársaság tér 27. 1970-től: Hunyadi János út 11. (átalakított épület)
 - a/ Vas, részben Zala, 1972-től Vas, részben Veszprém, 1977-től csak Vas m.
 - b/ élelmiszer készítéséhez használt víz, szikvíz, alkoholmentes, szénsavas üdítőital, 1978-tól üdítőitalipar
 - c/ Ács Pál

Az irányítást, felügyeletet a MÉM Termelés- és Műszaki Fejlesztési Főosztály, 1975-től az Állategészségügyi és Élelmiszerhigiéniai Főosztály (a továbbiakban: főosztály), valamint a székhely szerint illetékes megyei, ill. a fővárosi tanács vb., 1974-től a mezőgazdasági és élelmezésügyi osztály (a továbbiakban: osztály) látja el.

Az igazgatót, műszaki (általános) és gazdasági helyettesét a főosztályvezető előzetes véleménye alapján a vb, ill. az osztály vezetője nevezi ki, gyakorolja felettük a munkáltatói jogokat.

A hálózat fejlesztésére, gazdasági irányítására létrehozzák az Élelmiszerellenőrző és Vegyvizsgáló Intézetek Központi Irodáját (ÉVIKI), Budapest, Guszev u. 25. Igazgató: Miklovicz András.

Az 1/1970. (I.22.) Kormány- és a 14/1970. (V.15.) MÉM rendelet alapján a feladatok a következők szerint foglalhatók össze.

A vállalatoknál, üzemekben – szükség szerint a kereskedelemben – az előállítás, tárolás, szállítás, kezelés stb. előírásai betartásának ellenőrzése, helyszíni vizsgálat, jegyzőkönyv felvétele mellett mintavétel laboratóriumi vizsgálatra.

Az ellenőrzés kiterjed az élelmiszerekre, a fűszerpaprikára és ennek őrlményére, a gombára és gombakészítményekre, a dohánygyártmányokra, a vízre, a csomagolás (anyag, mód) alkalmasságának megítélésére.

A vb, ill. osztály más ellenőrzési feladatokkal is megbízhatja az intézeteket pl. vendéglátó-ipari termékek, nyers élelmiszerek (pl. zöldség,

gyümölcs), ill. import élelmiszerek ellenőrzése. Ez utóbbi két feladatot 1977-től már MÉM rendelet írja elő.

Az intézetek:

- főként szabványok alapján vizsgálják az élelmiszerek (gyártás előtt az új élelmiszerek) minőségét, vegyi és sugárszennyezettségét, a növényi eredetű élelmiszerek mikrobiológiai állapotát, a minőség és az ár összefüggését, megállapítják a minőségcsökkenés mértékét;
- felkérésre, megbízásra vizsgálják a beküldött minták, ellenminták minőségét, szakvéleményt adnak;
- hibás termék esetén szakvéleményben tájékoztatják az érdekelt feleket, határozatban megtiltják a forgalomba hozatalt, a hiba súlyosságától függően figyelmeztetéssel, fegyelmi, szabálysértési, büntető eljárás kezdeményezésével élnek, ill. a minisztériumnál vagy a megyei, fővárosi tanácsnál gazdasági bírság kezdeményezésére tesznek javaslatot.

Más jogszabály alapján:

- szűrőpróba szerűen ellenőrzik az állati eredetű élelmiszerek növényvédő-, rovar- és a rágcsáló irtószer okozta szennyeződést;
- felkérésre, megbízásra vizsgálják a pálinka, a must, a bor, borpárlat minőségét és alkoholtartalmát.

A mezőgazdasági termékértékesítési szerződésből származó minőségi vita esetén

- az intézetek a tej, tejszín zsírtartalma, a nyers fűszerpaprika őrlemény, fűszernövény, gomba, méz minősége, valamint 1978-tól
- az intézetek a búza sütőipari értéke és enzimállapota, a cukorrépa cukortartalma, a fűszernövény, méz, méhviasz, virágpor, gomba, étkezési tojás minősége, a tej zsírtartalma;
- a kecskeméti és szegedi intézet a nyers fűszerpaprika, fűszerpaprika féltermék, fűszerpaprika őrlemény;
- a fővárosi intézet a komló minősége tekintetében állásfoglalásra jogosult.

1970-ben új intézet kezdi meg működését:

12. Zalaegerszeg, Kinizsi u. 79.

a/ Zala m.

b/ cukrászat, méz

c/ Juhász Árpád, dr. Hertelendi György, dr. Sárvári Péter

1971-ben a minisztérium irányelveket ad ki az intézetek szervezeti és működési szabályzatának elkészítéséhez, kijelöli a szakosított (profil) intézeteket és szakterületeiket.

A szakosított intézetek feladata az 1974. évi általános szervezeti és működési szabályzat szerint

- a minisztérium által meghatározott információk feldolgozása, országos termékkataszter összeállítása és gondozása, a minőségre közvetlenül és közvetve ható tényezők értékelése;
- szakmai tanácsadás, valamennyi intézet és az iparág tájékoztatása minőségi kérdésekben, az illetékes szakemberek tapasztalatcseréjének szervezése, az intézetek szabványosítási tevékenységének szakmai összefogása, az alkalmazott minősítési eljárások fejlesztése.

Jogszabály rendezi az egyes tanácsi és intézeti hatásköröket:

- az előállítói tevékenységet az állategészségügyi, közegészségügyi-járványügyi stb. intézmények, valamint az intézetek igazolása alapján állami vállalatok esetén az alapító határozatban a miniszter, ill. hozzájárulása után a tanács vb., egyéb előállítónál a megfelelő szintű tanács vb. osztálya engedélyezi. A szeszfőzdek üzemeltetési engedélyét 1980-tól az osztály adja ki,
- a forgalomtól eltiltott élelmiszer megsemmisítését, átdolgozását, a forgalomba hozatal feltételeit – értékhatártól függően – az illetékes megye, megfelelő szintű tanács vb. osztálya, 1979-től 50.000,- Ft-ig az intézet, e fölött az osztály, kereskedelmi készletek esetén a fenti értékhatárok között a helyi, ill. megyei tanács vb. kereskedelmi osztálya rendeli el, határozza meg, – hibás élelmiszer esetén az előállító vizsgálati díjra kötelezése az osztály, 1979-től az intézet feladata.

MÉM utasítás módosítja az Országos Borminősítő Intézet jogállását és feladatait ugyanebben az időszakban.

1972-ben a főosztály felügyelete és irányítása alatt az intézetek egyes hatósági élelmiszer-ellenőrzési feladatainak központi irányítására **új intézményt hoznak létre:**

Központi Élelmiszerellenőrző és Vegyvizsgáló Intézet (KÉVI), Budapest, Herman Ottó út 15.

a/ országos

b/ fűszerpaprika, méz, gomba, konyhakész főzelék- és zöldségfélék

c/ dr. Kovács József

Új intézet kezdi meg működését:

13. Salgótarján, Rákóczi u. 296.

a/ Nógrád m.

b/ sütőipar

c/ Aranyi Endre (haláláig, 1981-ig)

Az intézetek radiológiai laboratóriumai a polgári védelem részét képezik, 1975-től az rbv. adatszolgáltató és ellenőrző rendszer-parancsnoka általában az intézet igazgatója.

Bevezetésre, ill. az éves jelentésekben már alkalmazásra kerül az új minőségmutató-rendszer.

Újra szabályozzák a közegészségügyi-járványügyi felügyelet jogállását és feladatait.

1973-ban fennállásának 100 éves évfordulóját ünnepelte a Budapest Fővárosi Élelmiszerellenőrző és Vegyvizsgáló Intézet.

Az intézeteknél a kéthetenkénti szabad szombat kiadásával bevezetik a 44 órás munkahetet.

Újra szabályozzák a belkereskedelmi társadalmi ellenőrök tevékenységét.

1974-ben a minisztérium kiadja a megyei (fővárosi) növényvédő állomások, a megyei állattenyésztési felügyelőségek, a megyei (fővárosi) élelmiszerellenőrző és vegyvizsgáló intézetek általános Szervezeti és Működési Szabályzatát, valamint Iratkezelési Szabályzatát.

Az egyes állomások, intézetek stb. konkrét szervezetét, szabályzatát a főosztály határozza meg, hagyja jóvá.

Az intézetek szervezeti felépítése általában a következő:

- igazgató
- általános igazgatóhelyettes
- gazdasági vezető (gazdasági igazgató-helyettes)
- gazdálkodási és igazgatási,
- gabona-, sütő-, cukor-, édesipari,
- hús-, tej-, baromfi-, növényolajipari,
- tartósítóipari,
- ital- és élvezetiszeripari,
- különleges (szakosított, radiológiai, toxikológiai, kémiai, mikrobiológiai) feladatokat ellátó osztály.

1976-ban az ÉVIKI-t és a KÉVI-t összevonják:

Élelmiszervizsgálati Közlemények, 39, 1993/Különszám

MÉM Élelmiszerellenőrző és Vegyvizsgáló Központ (MÉM ÉVK),
Budapest, Guszev u. 25. Igazgató: dr. Vajda Ödön.

Megszervezik

- a MÉM Élelmiszeripari Higiéniai Ellenőrző Szolgálatot (MÉM ÉHESZ) és a
- a MÉM Növényvédelmi és Agrokémiai Központot (MÉM NAK).

A közegészségügyi-járványügyi felügyelet feladatait nem érintve, az élelmezés-egészségügyi ellenőrzést osztott hatáskörben a megyei (fővárosi) állategészségügyi állomás, valamint a MÉM ÉHESZ látja el.

A Kiváló Áruk Fóruma új szabályzata a KERMI mellett az intézeteket is bevonja az élelmiszerek alkalmasságának minősítő vizsgálatába.

1977-ben újabb intézetek kezdik meg működésüket:

14. Szolnok, Keskeny János u. 20.

- a/ Szolnok m.
- b/ friss zöldség
- c/ Bancsik Lajos

15. Veszprém, Mártírok útja 11/a.

- a/ Veszprém
- b/ boripar
- c/ Kriska János, dr. Siska Elemér

A 31/1977. (IX. 22.) MÉM rendeletet a szakigazgatási intézményeknél, így az intézeteknél is meghatározott munkakörök betöltését képesítéshez köti.

A minisztérium képviselői a Szegeden megtartott II. Tudományos Konferencián ismertetik a MÉM felügyelete és irányítása alatt álló hatósági élelmiszerellenőrző hálózat közeli és távlati fejlesztési elképzeléseit. Egyes intézetek az – un. regionális műszerközpontok kialakítására vonatkozó elképzeléseket – elsorvasztásukra irányuló törekvésnek tartják.

1978-ban két újabb intézet kezdi meg működését:

16. Nyíregyháza, Kótaji út 27.

- a/ Szabolcs-Szatmár m.
- b/ friss gyümölcs
- c/ dr. Gebri Péter, Papp Andrásné

17. Tata, Ady Endre u. 24.

- a/ Komárom m.
- b/ térsztaipar
- c/ dr. Fülöp Mihály

Budapesten (Mester u. 81.) felavatják a MÉM ÉHESZ Központi Laboratóriumát.

A fogyaszthatósági határidő és a minőségmegőrzési időtartam megállapítására vonatkozó tárolási kísérletek adatainak véleményezésére az intézetek is jogosultak.

Ismét szabályozzák az Országos Borminősítő Intézet jogállását és feladatait.

Megalakul a debreceni és szegedi (1979-ben a gödöllői) Agrárintézmények Koordináló Bizottsága. Feladata a tájörzet mezőgazdasági és élelmezésügyi ágazathoz tartozó kutatási, oktatási és más intézmények – így az intézetek – munkájának a segítése, fejlesztése, összehangolása.

A MÉM Miniszteri Értekezleten Árvai Sándor igazgató beszámol a székesfehérvári intézet 1973-1977. évi munkájáról. A beszámolót elfogadják és az intézet munkáját elismerik.

A kecskeméti intézet Miniszteri Elismerő Oklevél kitüntetésben részesül.

1979-ben a minisztérium módosítja az intézetek Szervezeti és Működési Szabályzatát.

A minisztérium az eddigi tevékenységet értékelve megállapítja, hogy a szakigazgatási intézmények szervezetére, irányítására, hatáskörére hozott intézkedések beváltak. Az intézetek fenntartását, fejlesztését továbbra is a minisztériumnak kell biztosítani. Ugyanakkor tovább kell erősíteni a mezőgazdasági és élelmezésügyi osztályok területi felelősségét.

1980-ban az intézetek közül a székesfehérvári Kiváló Intézet, a fővárosi Miniszteri Elismerő Oklevél kitüntetésben részesül.

A szakosított feladatok alapján az intézeteket felveszik a Központi Szaktanácsadási Címjegyékbe.

A MÉM hatósági élelmiszer-ellenőrző hálózatban 509-en dolgoznak, ebből 339 műszaki. A felsőfokú végzettségűek száma 226, ebből szakmérnöki képzettséggel 44 fő rendelkezik. Az intézetekben általában 18-28 (kivétel MÉM ÉVK 71, FÉVI 65, Kecskemét 38) fő dolgozik, évente több, mint 20.000 üzemellenőrzést tartanak, 65-80.000 (ebből 50-60.000 statisztikus) mintát és mintegy kétfélmillió jellemzőt vizsgálnak meg.

A minisztérium kijelöli az un. nagyműszeres központokat

- AAS, GC: Budapest, Debrecen, Kecskemét,
- AAS: Kaposvár,
- GC: Győr, Miskolc, Szombathely, Zalaegerszeg.

A szakemberek rendszeresen részt vesznek a különböző szintű érzékszervi tanfolyamokon és alkalmassági vizsgát tesznek. Az intézetek vezetői a MÉM Mérnök- és Vezetőtovábbképző Intézet szervezésében 1981-ben tanulmányúton vesznek részt Bécsben, munkavédelmi, majd 1982-ben vezetési ismeretekből vizsgáznak.

A MÉM ÉVK és az intézetek szakembereiből

- Műszerbizottságot és
- Iparági Hálózati Szakértő Bizottságokat szerveznek.

A hálózat szakembereinek széles körű kapcsolatai vannak a hazai kutatási, oktatási, a külföldi és nemzetközi minőségügyi szervekkel, szervezetekkel, intézményekkel, nem egynél fontos tisztséget töltenek be.

Az időszak végére a hálózat (MÉM ÉVK és intézetek) szakemberei túlnyomórészt dr. Molnár Pál, a MÉM ÉVK igazgatóhelyettese irányításával számos módszertani útmutatót, irányelvet stb. dolgoznak ki. A teljesség igénye nélkül néhány jelentősebb:

- az élelmiszer-ellenőrzésben használt kifejezések, fogalmak tartalmi meghatározása, országos üzemkataszter;
- üzemi, kereskedelmi, vendéglátóhelyi ellenőrzés;
- cél-, minőségfelügyeleti-, komplex-ellenőrzés;
- együttműködés az állategészségügyi, közegészségügyi és járványügyi állomásokkal, kereskedelmi felügyelőségekkel;
- import élelmiszerek minőségi előírásai;
- összehasonlító termék-, valamint szintfelmérő- és körvizsgálatok;
- választékbővítő élelmiszerek elbírálása;
- csomagolóanyag- és címkegyűjtemény;
- számítási módszerek a minőségcsökkenés mértékének megállapítására,
- a minőség alakulás értékelése pl. kifogásolási arány, minőségmutató képzés,
- éves területi és szakosított jelentés, munkabeszámoló, havi jelentés;
- műszerkataszter;
- nyomtatványok (pl. mintavételi, elemzési jegyzőkönyv, határozatok) egységesítése;
- szabályzatok (pl. ügyviteli, munkaügyi, tűz- és munkavédelmi) egységesítése;
- az intézetek műszaki és gazdálkodási tevékenységének értékelése.

Az Igazgató Tanács – melynek elnöki tisztét dr. Vajda Ödön, a MÉM ÉVK igazgatója tölti be – által elfogadott anyagokat a MÉM jóváhagyása után az intézetek kötelező alkalmazásra vagy irányelvként kapják meg.

Előkészületek történnek a különböző hálózati adatok számítógépes feldolgozására is.

Megyei (fővárosi) állategészségügyi és élelmiszer ellenőrző állomások (1983-)

Az 1983-1992 közötti politikai, gazdasági események a teljesség igénye nélkül az alábbi, az állomások tevékenységét is érintő jelentősebb jogszabályi, főhatósági, intézményi változásokkal járnak.

Módosítják az Élelmiszer-törvényt (1988), hatályba lép a tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról (1990), a helyi önkormányzatokról (1991), a köztisztviselők jogállásáról (1992) szóló törvény.

Hatályba lép a szabványosításról és a minőségügyről szóló minisztertanácsi rendelet (1989).

Együttes (MÉM-SZEM, KeM-SZEM, FM-NM) rendelet szabályozza az Élelmiszer-törvény végrehajtását (1988), az élelmiszerek előállításának és forgalomba hozatalának élelmiszerhigiéniai feltételeit (1989), az állati eredetű élelmiszerek élelmiszerhigiéniai vizsgálatát és ellenőrzését (1992).

1990-ben létrehozzák a **Földművelésügyi Minisztériumot** (FM, a továbbiakban: minisztérium vagy miniszter).

Hatályba lép az élelmiszert és dohányipari terméket előállítók minőségszabályozási feladatairól, ill. feltételeiről (1983, 1988), a szesz előállításáról, forgalomba hozataláról és felhasználásáról (1992) szóló miniszteri rendelet.

A megyei (fővárosi) növényvédelmi és agrokémiai állomások megyei (fővárosi) növényegészségügyi és talajvédelmi állomások elnevezéssel folytatják tevékenységüket (1988).

A Magyar Tejgazdasági Kísérleti Intézet keretében működő nyerstejminősítő laboratóriumok (Budapest, Debrecen, Szekszárd, Veszprém) 1992-től a Tejellenőrzési Felügyelet ellenőrzése mellett szervezik, irányítják a termelői (nyers) tej mintavételét, vizsgálatát, minősítését.

1988-ban a Szociális és Egészségügyi Minisztériumot (SZEM), 1990-ben a **Népjóléti Minisztériumot** (NJ, a továbbiakban: egészségügyi minisztérium vagy miniszter) hozzák létre.

Az egészségügyi miniszter módosítja a vegyi (1985) és a mikrobiológiai (1986) szennyezettség elhárításáról, kiadja az étkeztetés közegészségügyi szabályairól (1985), az étel (élelmiszer) mérgezések esetén követendő eljárásról (1990) szóló rendeletet.